

Sygn. akt V ACa 503/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 lipca 2020 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie V Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: Sędzia SA Robert Obrębski

Sędziowie: SA Edyta Jefimko (spr.)

SA Przemysław Kurzawa

Protokolant: Małgorzata Szmit

po rozpoznaniu w dniu 29 czerwca 2020 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa Z. S.

przeciwko J. S.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 7 lutego 2019 r., sygn. akt II C 449/18

I. oddala apelację;

II. zasądza od J. S. na rzecz Z. S. kwotę 4050 (cztery tysiące pięćdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Przemysław Kurzawa Robert Obrębski Edyta Jefimko

Sygn. akt V ACa 503/19

UZASADNIENIE

Z. S. wniósł o wydanie nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym i orzeczenie nim, by J. S. zapłacił na jego rzecz na podstawie wypełnionego weksla in blanco kwotę 200 000 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 16 stycznia 2018 r. do dnia zapłaty i kosztami postępowania.

Nakazem zapłaty z dnia 2 marca 2018 r., wydanym w postępowaniu nakazowym, Sąd Okręgowy w Warszawie zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę dochodzoną pozwem.

Pozwany J. S. złożył zarzuty od nakazu zapłaty, wnosząc o jego uchylenie i oddalenie powództwa w całości.

Wyrokiem z dnia 7 lutego 2019 r. Sąd Okręgowy w Warszawie utrzymał w mocy nakaz zapłaty z dnia 2 marca 2018 r. oraz zasądził od J. S. na rzecz Z. S. dalszą kwotę 1.800 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Powyższy wyrok Sąd Okręgowy wydał na podstawie następujących ustaleń faktycznych i wniosków.

Z. S. i J. S. są wspólnikami (...) spółki z o.o. w W.. Każdy z nich ma 50 udziałów o łącznej wartości 2.500 zł. Prezesem zarządu spółki jest J. S..

Działalność spółki miała polegać na wynajmowaniu przestrzeni biurowej w celu późniejszego podnajmu podmiotom trzecim, głównie na potrzeby prowadzenia działalności gospodarczej. W ramach współpracy Z. S. zobowiązał się do uzyskania gwarancji bankowej, wymaganej przez kontrahenta spółki. Spółka uzyskała taką gwarancję w Polskim Banku Spółdzielczym w C.. Umowa gwarancji nr (...) została zawarta w dniu 29 lutego 2016 r.

Równocześnie, w dniu 29 lutego 2016 r. Z. S. złożył do dyspozycji Polskiego Banku Spółdzielczego w C. weksel in blanco, który bank miał prawo wypełnić w każdym czasie na sumę odpowiadającą zadłużeniu powoda w banku z tytułu gwarancji udzielonej przez bank na podstawie umowy gwarancji bankowej nr (...) z dnia 29 lutego 2016 r.

Tego samego dnia powód udzielił Polskiemu Bankowi Spółdzielczemu w C. poręczenia za zobowiązania (...) spółki z o.o. w W., wynikające z umowy gwarancji bankowej nr (...) z dnia 29 lutego 2016 r. w wysokości 415 000 zł. Poręczenie udzielone przez powoda było warunkiem udzielenia gwarancji przez bank.

W dniu złożenia weksla i udzielenia poręczenia pozwany w imieniu (...) sp. z o.o. w W. podpisał deklarację wekslową, w treści której oświadczył, że złożył do dyspozycji Polskiego Banku Spółdzielczego w C. weksel in blanco i bank ma prawo wypełnić go w każdym czasie na sumę odpowiadającą jej zadłużeniu w banku z tytułu gwarancji udzielonej przez bank na podstawie umowy gwarancji bankowej nr (...) z dnia 29 lutego 2016 r. W sytuacji wypełnienia weksla przez bank, spółka jest zobowiązana na 7 dni przed terminem płatności zawiadomić powoda listem poleconym. W deklaracji wekslowej siedziba banku została wskazana jako miejsce płatności weksla.

Polski Bank Spółdzielczy w C. pismem z dnia 6 października 2017 r. wezwał Z. S., w związku z otrzymanym żądaniem zapłaty kwoty 415 000 zł, wynikającej z gwarancji bankowej nr (...) na zabezpieczenie umowy najmu, do zapłaty niespłaconego kapitału kredytu w kwocie 415.000 zł, odsetek od przeterminowanych należności na dzień 5 października 2017 r. w kwocie 318,36 zł i kosztów za wezwanie w kwocie 20 zł w terminie 14 dni roboczych od dnia doręczenia wezwania. Z. S. uregulował zobowiązanie na rzecz banku.

W piśmie z dnia 9 października 2017 r. powód zażądał od pozwanego zwołania nadzwyczajnego zgromadzenia wspólników wskazując jednocześnie porządek obrad.

W odpowiedzi na to żądanie pozwany poinformował powoda o zwołaniu nadzwyczajnego zgromadzenia wspólników (...) sp. z o.o. w W., w którego porządku obrad zostaną umieszczone sprawy wskazane przez powoda w żądaniu z dnia 9 października 2017 r.

Pismem z dnia 18 października 2017 r. powód zażądał od pozwanego udostępnienia mu wszystkich dokumentów i całej korespondencji dotyczącej poręczonej przez powoda umowy gwarancji bankowej nr (...) z dnia 29 lutego 2016 r. oraz podkreślił, że pozwany nie reaguje na kontakt ze strony powoda, a także unika kontaktu z bankiem.

Pozwany odpowiedział na ww. pismo informując, że wskazana przez niego dokumentacja spółki zostanie udostępniona powodowi w obecności pracownika, jednak w innym terminie niż wyznaczony przez niego. Podkreślił również, że powód nie wyraża woli współpracy z pozwanym, co powoduje szkodę po stronie spółki.

Polski Bank Spółdzielczy w C. zaświadczył, że powód uregulował w całości dług powstały ze zrealizowanej w dniu 4 października 2017 r. gwarancji bankowej nr (...) wystawionej w dniu 29 lutego 2016 r. (...) sp. z o.o. na rzecz (...) sp. z o.o.

Pismem z dnia 15 listopada 2017 r. powód poinformował pozwanego, w jakim terminie chciałby się zapoznać z księgami i dokumentami spółki.

Powód pismem z dnia 4 grudnia 2017 r. wezwał (...) sp. z o.o. w W. do zapłaty kwoty 419 309,36 zł tytułem zwrotu dokonanej płatności do Polskiego Banku Spółdzielczego w C. w nieprzekraczalnym terminie do dnia 12 grudnia 2017 r. pod rygorem skierowania sprawy na drogę postępowania sądowego.

W odpowiedzi na to wezwanie spółka (...) poinformowała, że ustosunkuje się do pisma z dnia 4 grudnia 2017 r. dopiero po dołączeniu pełnomocnictwa radcy prawnego działającego w imieniu Z. S. oraz wskazała, że kwestionuje zasadność roszczeń kierowanych przez powoda w stosunku do niej.

Pismem z dnia 3 stycznia 2018 r. powód ponownie wezwał (...) spółkę z o.o. w W. do zapłaty kwoty 419 309,36 zł z tego samego tytułu w nieprzekraczalnym terminie do dnia 8 stycznia 2018 r. pod rygorem skierowania sprawy na drogę postępowania sądowego.

Do pisma z dnia 4 stycznia 2018 r. pełnomocnik Z. S. dołączyła pełnomocnictwo do działania w jego imieniu.

Pozwany odpowiedział na to wezwanie pismem z dnia 18 stycznia 2018 r., w treści którego zakwestionował ważność przedstawionego weksla, wysokość dochodzonej kwoty i warunków zapłaty w nim wskazanych. W związku z tym odmówił wykupienia weksla i zapłaty dochodzonej kwoty. Jednocześnie pozwany wezwał powoda do wyjaśnienia, na jakiej podstawie i z jakiej przyczyny wypełnił weksel na wskazaną kwotę, a także do przedłożenia dokumentów potwierdzających, że porozumienie między stronami daje mu upoważnienie do wystawienia weksla na kwotę i warunkach w nim wskazanych.

Pismem z dnia 9 kwietnia 2018 r. powód wezwał zarząd spółki do zwołania w dniu 31 maja 2018 r. nadzwyczajnego zgromadzenia wspólników, podając jednocześnie porządek obrad.

Weksel, wręczony Z. S., miał zabezpieczać roszczenie powoda w razie zrealizowania gwarancji przez bank. Wręczenie weksla nastąpiło przy udzielaniu przez Z. S. gwarancji bankowej w banku w C., a świadkiem tego zdarzenia był ówczesny prezes tego banku (...). W ten sposób obaj wspólnicy mieli w przybliżeniu w równym stopniu ponosić ciężar ewentualnego zrealizowania gwarancji.

Powód miał trudności z uzyskaniem informacji o aktualnej sytuacji spółki, nie otrzymywał takich informacji wobec braku możliwości skontaktowania się z pozwanym. Powód poinformował pozwanego, że chce odejść z (...) sp. z o.o. w W. i podkreślił, że zgodnie z ustaleniami wspólników, on był odpowiedzialny za gwarancję bankową, co też uczynił, zaś pozwany odpowiedzialny był za wszystkie inne zobowiązania spółki, dlatego powód nie zgodził się na dodatkowe dofinansowanie spółki.

Podstawą poczynionych przez Sąd Okręgowy ustaleń faktycznych były dowody z: dokumentów, zeznań świadków i przesłuchania stron.

Dokumenty złożone przez strony nie były kwestionowane i nie budziły również wątpliwości Sądu Okręgowego co do swej wiarygodności. Zeznania świadka C. B. niewiele wniosły do sprawy, ponieważ świadek jedynie potwierdził, że w jego obecności mogło dojść do spotkania, podczas którego powodowi został wręczony weksel. Zeznania świadka N. S. dotyczyły spraw nieistotnych z punktu widzenia rozstrzygnięcia w sprawie. Świadek nie znała okoliczności wręczenia weksla. Z kolei zeznania pozwanego J. S. Sąd uznał za niewiarygodne w zakresie, w jakim dotyczyły rzekomej treści deklaracji wekslowej. Relacja pozwanego w tej kwestii była sprzeczna z zeznaniami powoda, ale sama ta okoliczność – z uwagi na oczywiste zainteresowanie każdej ze stron w przedstawieniu wersji dla siebie korzystnej – nie przesądzała jeszcze o ocenie dowodu. Zdaniem Sądu wersja przedstawiana przez pozwanego nie dała się pogodzić z zasadami doświadczenia życiowego. W trakcie rozprawy w dniu 28 listopada 2018 r. pozwany wyjaśnił, iż strony ustnie ustaliły, że powód w pierwszych dwóch latach działalności spółki będzie wspierał ją finansowo w nieograniczonej i nieustalonej kwocie, natomiast pozwany w sytuacji, gdy spółka zbankrutuje, zobowiązał się zwrócić powodowi 200 000 zł. W ocenie

Sądu I –ej instancji takie zobowiązanie po stronie powoda świadczyłoby co najmniej o niefrasobliwości w prowadzeniu spraw gospodarczych. Z uwagi na to, że powód jest przedsiębiorcą od lat funkcjonującym na rynku, zobowiązanie (o treści przedstawionej przez pozwanego) wskazywałoby na rodzaj działalności częściowo bez żadnych profitów na rzecz powoda, dodatkowo bez większego wpływu na działalność spółki, przy niemal jego wyłącznym obciążeniu finansowym i to bez oznaczenia górnej granicy tego obciążenia. Zawarte w zarzutach twierdzenie, że pozwany poręczyć miał za zobowiązanie spółki pod warunkiem, że spółka nie będzie w stanie sama zrealizować swojego zobowiązania, przy czym Z. S. przez dwa lata miał gwarantować spółce stabilność finansową, Sąd ocenił w tych samych kategoriach. Żaden rozsądnie funkcjonujący przedsiębiorca, przeprowadzający ocenę ryzyka gospodarczego, nie podjąłby tego rodzaju zobowiązania, ponieważ taki rozkład obowiązków skutkowałby obciążeniem tylko jednego wspólnika (w tym wypadku powoda) tak wkładem finansowym do spółki (według pozwanego niemal nieograniczonym) jak i ryzykiem niepowodzenia przedsięwzięcia, bez realnego wpływu na działania spółki.

Sąd oddalił wniosek powoda o zwrócenie się do Polskiego Banku Spółdzielczego w C. o doręczenie umowy gwarancji nr (...) z dnia 29 lutego 2016 r. zawartej z (...) sp. z o.o. lub poświadczoną kopii tego dokumentu jako dowodu na okoliczność, że zabezpieczeniem umowy było poręczenie cywilne i wekslowe powoda. Zgodnie z art. 105 ust. 1 pkt 2 ppkt d ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 2357, z późn.zm.), bank ma obowiązek udzielenia informacji stanowiących tajemnicę bankową wyłącznie na żądanie Sądu w związku z prowadzonym postępowaniem spadkowym lub o podział majątku między małżonkami albo prowadzoną przeciwko osobie fizycznej będącej stroną umowy sprawą o alimenty lub o rentę o charakterze alimentacyjnym. Rozpoznawana przez Sąd Okręgowy sprawa nie dotyczyła tego rodzaju sporów, a więc nie zostały spełnione przesłanki z powołanego przepisu, wobec czego wniosek dowodowy strony powodowej nie mógłby zostać przez bank zrealizowany, z uwagi na regulacje dotyczące tajemnicy bankowej. W ocenie Sądu pominąć należało dowód z zeznań świadka M. M.. Pozwany nie wskazał prawidłowego adresu świadka, adres ten nie został ustalony wskutek zwrócenia się przez Sąd do banku. Zatem dowodu takiego nie można było przeprowadzić

Powództwo zasługiwało na uwzględnienie, co skutkowało utrzymaniem przez Sąd Okręgowy w mocy nakazu zapłaty z dnia 2 marca 2018 r.

W pozwie powód domagał się zasądzenia kwoty 200 000 zł. Do pozwu został dołączony weksel na powyższą kwotę z datą płatności na dzień 15 stycznia 2018 r.

Weksel własny – przedstawiony przez powoda – stanowił zgodnie z art. 101 pkt 5 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. Prawo wekslowe (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 160 – dalej powoływanej jako „pr.weksl”) przyrzeczenie bezwarunkowej zapłaty sumy pieniężnej. Wystawca weksla własnego jest głównym dłużnikiem wekslowym, na którym ciąży obowiązek zapłaty sumy wekslowej. Oceniając przedstawione przez powoda dokumenty i charakter zobowiązania z weksla własnego, stanowiącego element podstawy faktycznej roszczenia powoda, Sąd uznał, że roszczenie to powinno uzyskać ochronę prawną.

Zgodnie z art. 101 pr. weksl. weksel własny zawierać powinien: nazwę „weksel“ w samym tekście dokumentu, w języku, w jakim go wystawiono, przyrzeczenie bezwarunkowe zapłacenia oznaczonej sumy pieniężnej, oznaczenie terminu płatności, oznaczenie miejsca płatności, nazwisko osoby, na której rzecz lub na której zlecenie zapłata ma być dokonana, oznaczenie daty i miejsca wystawienia weksla, podpis wystawcy weksla.

Weksle in blanco wystawiane są najczęściej jako tzw. weksle gwarancyjne a więc mające zabezpieczać inne zobowiązanie. Szczególna relacja między zobowiązaniem, wynikającym ze stosunku podstawowego, a zobowiązaniem wekslowym polega na tym, że zobowiązanie wekslowe jest jedynie zabezpieczeniem zobowiązania ze stosunku podstawowego, co jest rodzajem gwarancji osobistej dłużnika wekslowego. Wystawienie weksla samo w sobie nie stanowi nigdy podstawy ekonomicznej zaciągnięcia zobowiązania wekslowego. Podstawa ta znajduje się poza stosunkiem wekslowym i ma swoje źródło w jakimś stosunku prawnym łączącym wystawcę z remitentem weksla. Wystawienie weksla ma na celu albo odnowienie istniejącego zobowiązania wystawcy albo zabezpieczenie takiego zobowiązania już istniejącego lub mogącego powstać w przyszłości.

Załączony do pozwu weksel spełniał zatem wymogi formalne stawiane przez prawo wekslowe. Rozpoczyna się od oznaczenia miejsca i daty jego wypełnienia, zawiera bezwarunkowe polecenie zapłaty oznaczonej sumy pieniężnej i termin płatności weksla, oznaczony na dzień 15 stycznia 2018 r. Wskazano jako remitenta, czyli osobę na zlecenie której ma być dokonana zapłata, Z. S.. Weksel kończy się czytelnym podpisem wystawcy weksla J. S..

Kwestionując roszczenie dochodzone pozwem, pozwany podniósł zarzuty ze stosunku podstawowego, a także twierdził, że wypełnienie weksla nie nastąpiło zgodnie z deklaracją wekslową.

Pozwany nie zadbał przy wręczeniu powodowi weksla o sporządzenie deklaracji wekslowej. Przedstawiona przez niego w zarzutach wersja, dotycząca rzekomej umowy poręczenia, nie została w żaden sposób potwierdzona w postępowaniu, a powód wersji tej zaprzeczył. Twierdzenie pozwanego, że weksel mógł zostać wypełniony w razie gdy spółka (...) zbankrutuje, zwłaszcza w kontekście przedstawianej przez J. S. wersji, dotyczącej obowiązków obu wspólników, nie zostało w żaden sposób wykazane i nie dało się obronić przy uwzględnieniu zasad prowadzenia działalności gospodarczej. Według prezentowanej przez pozwanego wersji, to na powodzie spoczywałby niemal cały ciężar finansowy prowadzenia działalności, bez ograniczeń, przy braku istotnego wpływu na prowadzenie spraw spółki. Poczynienie tego rodzaju ustalenia Sąd Okręgowy uznał za wysoce niewiarygodne w obrocie gospodarczym, dlatego przyjął, iż – tak jak to wskazywał powód – weksel miał zabezpieczać roszczenie regresowe powoda do pozwanego, jako drugiego wspólnika, w razie zrealizowania gwarancji przez bank. Niezależnie od tego, że dla udowodnienia swojego stanowiska pozwany nie przedstawił żadnego środka dowodowego, za wersją powoda przemawiały okoliczności, czas i miejsce wręczenia weksla.

Nastąpiło to przy udzielaniu przez Z. S. gwarancji bankowej w banku w C., a świadkiem tego zdarzenia był C. B. – członek zarządu banku. Ta sytuacja wskazywała na powiązanie wręczenia weksla z zobowiązaniem się przez powoda do spłaty przez bank kwoty z tytułu gwarancji i zabezpieczenie się przez powoda w ten sposób, że część kwoty, którą ewentualnie zostanie obciążony przez bank, zwróci mu drugi wspólnik spółki.

Z treści porozumienia wekslowego ustalonego w postępowaniu wynikało, że J. S. wręczył powodowi weksel niepełny w celu zaciągnięcia zobowiązania wekslowego na kwotę 200 000 zł, odpowiadającą części kwoty jaką Z. S. został obciążony na rzecz banku. W tej sytuacji wypełnienie przez powoda weksla było zgodne z treścią porozumienia wekslowego, co czyniło zarzut pozwanego chybionym.

Rozstrzygnięcie o kosztach procesu zapadło w oparciu o art. 98 k.p.c. w zw. z § 3 ust. 1 pkt 6 i § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

Apelację od powyższego wyroku wniósł pozwany, zaskarżając orzeczenie Sądu Okręgowego w całości na podstawie następujących zarzutów:

1) naruszenia prawa materialnego:

a) art.58 § 1 k.c. w zw. z art. 876 § 2 k.c. poprzez ich niezastosowania, a w przypadku dokonania prawidłowej subsumpcji stanu faktycznego, nawet ustalonego przez Sąd I instancji, Sąd I instancji doszedłby do wniosku, iż poręczenie za zobowiązanie regresowe (...) sp. z o.o., udzielone przez pozwanego, było nieważne, co winno skutkować przyjęciem nieważności stosunku podstawowego, a w konsekwencji uchyceniem nakazu zapłaty i oddaleniem powództwa;

b) art. 65 § 1 k.c. oraz art. 2 k.c. poprzez ich niezastosowanie i dokonanie błędnej wykładni oświadczeń woli stron złożonych w przedmiocie treści porozumienia wekslowego, polegające na przyjęciu, że pozwany wręczył powodowi weksel in blanco celem zabezpieczenia roszczeń regresowych powoda do pozwanego, jako drugiego wspólnika spółki w razie zrealizowania gwarancji przez bank, w sytuacji gdy ze zgromadzonego w przedmiotowym postępowaniu materiału dowodowego, w szczególności z zeznań pozwanego, wprost wynika, że weksel in blanco zabezpieczał

roszczenia powoda wobec pozwanego, wynikające z ustnego warunkowego poręczenia cywilnego do kwoty 200 000 zł za zobowiązanie regresowe spółki względem powoda;

2) naruszenia przepisów postępowania:

a) art. 233 § 1 k.p.c. poprzez:

-przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów, wyrażające się odmową przyznania waloru wiarygodności zeznaniom pozwanego w zakresie, w jakim dotyczyły treści deklaracji wekslowej, w sytuacji gdy zeznania pozwanego były spójne i logiczne oraz korespondowały z całokształtem materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie, z wyłączeniem zeznań powoda, a w konsekwencji błędne ustalenie, że umowa, z której roszczenie zabezpieczał weksel in blanco została ważnie zawarta,

-przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów, wyrażające się przyznaniem waloru wiarygodności zeznaniom powoda Z. S. w zakresie, w jakim dotyczyły treści deklaracji wekslowej, w sytuacji gdy zeznania w/w były niespójne i nielogiczne, w konsekwencji błędne ustalenie, że umowa, z której roszczenie zabezpieczał weksel in blanco została ważnie zawarta;

-wyprowadzenie z całokształtu materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie, wniosków z niego niewynikających, a ponadto sprzecznych z zasadami logicznego rozumowania oraz doświadczenia życiowego, tj. uznanie, że weksel in blanco wręczony przez pozwanego powodowi zabezpieczał roszczenie regresowe powoda do pozwanego, jako drugiego współnika spółki w razie zrealizowania gwarancji przez bank, w sytuacji gdy ze zgromadzonego materiału dowodowego, w szczególności z zeznań pozwanego, wprost wynikało, że weksel in blanco zabezpieczał roszczenia powoda wobec pozwanego wynikające z ustnego warunkowego poręczenia cywilnego do kwoty 200 000 zł za zobowiązanie regresowe spółki względem powoda, a w konsekwencji błędne ustalenie, że umowa, z której roszczenie zabezpieczał weksel in blanco została ważnie zawarta;

-sprzeczne z zasadami logiki i doświadczenia życiowego uznanie, że:

a) wersję powoda co do stosunku podstawowego, z którego roszczenie zostało zabezpieczone wekslem in blanco potwierdzają okoliczności, czas oraz miejsce wręczenia weksla, co wskazuje na powiązanie wręczenia weksla z zobowiązaniem się przez powoda do spłaty na rzecz banku kwoty z tytułu gwarancji i zabezpieczenie się przez powoda w ten sposób, że część kwoty, którą zostanie obciążony przez bank zwróci mu współnik spółki, w sytuacji gdy w/w okoliczności wskazywały na fakt, że wręczenie weksla in blanco związane było z warunkowym poręczeniem pozwanego za zobowiązania regresowe powoda wobec spółki, a w konsekwencji błędne ustalenie, że umowa, z której roszczenie zabezpieczał weksel in blanco została ważnie zawarta;

b) weksel został wypełniony niezgodnie z porozumieniem wekslowym, w sytuacji gdy pozwany zaoferował logiczne, wzajemnie uzupełniające się dowody, w postaci zeznań pozwanego oraz świadka N. S., jednoznacznie potwierdzające, że powód nie był uprawniony do wypełnienia weksla, a w konsekwencji weksel został wypełniony niezgodnie z porozumieniem wekslowym.

W oparciu powyższe zarzuty pozwany wniósł o:

1.zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uchylenie nakazu zapłaty w całości oraz oddalenie powództwa w całości z zasądzeniem od Z. S. na rzecz J. S. kosztów procesu za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych,

ewentualnie

2.uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna.

Z. S. i J. S. są wspólnikami (...) spółki z o.o. w W.. Każdy z nich ma 50 udziałów o łącznej wartości 2 500 zł. Prezesem zarządu spółki jest J. S. (dowód – odpis z KRS-u k. 13-18). Działalność spółki miała polegać na wynajmowaniu przestrzeni biurowej w celu późniejszego podnajmu podmiotom trzecim, głównie na potrzeby prowadzenia działalności gospodarczej (bezsporne). W dniu 29 lutego 2016 r. Polski Bank Spółdzielczy w C. udzielił gwarancji bankowej nr (...) na zabezpieczenie roszczeń wynajmującego w stosunku do najemcy z umowy najmu zawartej pomiędzy (...) spółkę z o.o. w W. (najemcą) z (...) sp. z o.o.(wynajmującym).

(...) spółka z o.o. w W. w dniu 29 lutego 2016 r. wystawiła weksel in blanco, który został wręczony Polskiemu Bankowi Spółdzielczemu w C.. Ze sporządzonej w dniu wystawienia tego weksla przez bank i spółkę deklaracji wekslowej wynikało, iż Polski Bank Spółdzielczy w C. ma prawo wypełnić weksel w każdym czasie na sumę zadłużenia spółki w banku z tytułu udzielonej przez bank gwarancji, łącznie z odsetkami, prowizją i kosztami oraz opatrzyć weksel datą płatności według własnego uznania, zawiadamiając wystawcę o tym listem poleconym, który powinien zostać wysłany na co najmniej 7 dni przed terminem płatności na adres wskazany w deklaracji. Jako miejsce płatności weksla został wskazany Bank. Pod wystawionym wekslem podpis w imieniu (...) spółki z o.o. w W. złożył J. S. jako prezes zarządu (dowód - deklaracja wekslowa k. 20).

Zgodnie z zasadami reprezentacji spółki (...), obowiązującymi w chwili wystawienia weksla, weksel mógł wystawić każdy z członków zarządu samodzielnie, przy czym pozwany był wówczas jedynym członkiem zarządu i to będącym jego prezesem (dowód – odpis z KRS-u k. 13-18).

Za weksel wystawiony przez (...) spółkę z o.o. w W. poręczenia wekslowego udzielił Z. S. (dowód - deklaracja wekslowa k. 20). Ponadto Z. S. tego samego dnia zawarł z Polskim Bankiem Spółdzielczym w C. umowę poręczenia cywilnego za zobowiązania (...) spółki z o.o. w W., wynikające z gwarancji bankowej nr (...) w wysokości 415 000 zł. Poręczenie Z. S. było bezterminowe i obejmowało zobowiązania spółki z tytułu gwarancji istniejące w chwili udzielenia poręczenia, jak i mogące powstać w przyszłości z tytułu umowy gwarancji bankowej, w szczególności zobowiązania zapłaty odsetek kapitałowych oraz odsetek za zwłokę, kosztów dochodzenia roszczeń na wypadek, gdyby (...) spółka z o.o. w W. na wykonała tych zobowiązań w terminie oznaczonym w umowie gwarancji bankowej. Poręczyciel zobowiązał się wykonać swoje zobowiązanie z tytułu udzielonego poręczenia, niezwłocznie po zawiadomieniu go przez bank o opóźnieniu lub zwłoce w spłacie zobowiązania wynikającego z udzielonej gwarancji bankowej poprzez niezwłoczną zapłatę sumy zadłużenia, bądź w sposób i w terminach podanych przez bank. Poręczyciel upoważnił bank, aby w przypadku niedotrzymania przez niego terminu zapłaty bank pokrył zadłużenie ze środków zgromadzonych na rachunkach poręczyciela prowadzonych przez Polski Bank Spółdzielczy w C. lub potrącił zadłużenie ze środków zgromadzonych przez poręczyciela na jego rachunkach prowadzonych przez ten bank (dowód – umowa poręczenia cywilnego za spłatę kredytu k. 19).

Tego samego dnia J. S. złożył podpis jeszcze na jednym wekslu, ale tym razem jako jego wystawca. Był to weksel in blanco. Pozwany na otrzymanym od powoda blankiecie wekslowym wpisał kwotę 200 000 zł (cyframi i słownie) oraz opatrzył ten dokument podpisem, następnie wręczył go powodowi (dowód - weksel k.9 i zeznania powoda k.186-187 –00:08:44-00:35:28).

Powód i pozwany nie sporządzili deklaracji wekslowej, czyli pisemnego porozumienia określającego zasady, na jakich weksel wystawiony przez J. S. mógł zostać wypełniony przez Z. S. (bezsporne).

Porozumienie zostało zawarte w formie ustnej. Wystawienie weksla było związane z zawarciem umowy gwarancji nr (...), a kwota wpisana na wekslu wynosiła niewiele mniej niż połowa wartości udzielonej gwarancji (zeznania pozwanego k.187-188 – 00:17:31-00:32:50 i zeznania powoda (dowód zeznania powoda k.186-187 – 00:08:44-00:35:28).

Działalność spółki, na zlecenie której Polski Bank Spółdzielczy w C. udzielił gwarancji, dopiero się rozpoczynała, zatem ewentualne powodzenie gospodarcze tej działalności miało charakter jedynie hipotetyczny, (przy czym bez udzielenia przez powoda poręczenia /wekslowego i cywilnego/ za spółkę nie miała ona szans na uzyskanie od banku gwarancji, co z kolei było niezbędne dla zawarcia umowy najmu), dlatego Z. S. w celu zabezpieczenia swoich interesów na wypadek niemożności pokrycia dokonanej przez bank wypłaty gwarancji ze środków spółki, ustalił z J. S., że powstałe z tego tytułu koszty zostaną pokryte przez obydwu wspólników i otrzymał weksel in blanco wystawiony przez drugiego wspólnika na kwotę 200 000 zł (dowód zeznania powoda k.186-187 – 00:08:44-00:17:30). Taką formę zabezpieczenia roszczeń Z. S. jako wspólnika (...) spółki z o.o. w W. zasugerował powodowi i pozwanemu, obecny w chwili zawierania umowy gwarancji bankowej i dokonywania czynności prawnych związanych z zabezpieczeniem jej wykonania, wiceprezes zarządu Polskiego Banku Spółdzielczego w C. C. B. (dowód- zeznania świadka C. B. k. 177-178 – 01:16:36-01:25:37).

Zasadnie Sąd Okręgowy stwierdził, iż w świetle powyższych okoliczności niewiarygodne były zeznania J. S. odnośnie do rzekomego ustalenia przez strony, iż Z. S. będzie miał prawo wypełnić wręczony mu weksel in blanco dopiero, gdy spółka po upływie 2 lata działalności zbankrutuje. Wersji tej nie potwierdził w złożonych zeznaniach Z. S., a jak trafnie uznał Sąd I instancji, pozostały materiał procesowy zebrany w sprawie jej nie uwiarygadnia.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, gdyby, wystawiony przez J. S., weksel in blanco miał zabezpieczać rozliczenia wspólników na wypadek niepowodzenia działalności (...) spółki z o.o. w W., to w sytuacji gdy udziały powoda i pozwanego w spółce były równe, odpowiedzialność jednego ze wspólników nie powinna ograniczać się tylko do kwoty 200 000 zł, skoro już na początku tej działalności Z. S. zobowiązał się jako poręczyciel do zapłaty na rzecz Polskiego Banku Spółdzielczego w C. kwoty 415 000 zł, a nadto miał przekazywać spółce dalsze środki finansowe i to, jak twierdzi pozwany, w „nielimitowanej” uzgodnieniami wspólników kwocie. Suma wekslowa (200 000 zł) odpowiadająca prawie połowie kwoty gwarancji (415 000 zł), a także fakt, iż do wystawienia weksla in blanco doszło w dniu zawarcia umowy gwarancji, poręczonej przez powoda, wskazują, iż weksel miał stanowić zabezpieczenie dla Z. S., że J. S. wraz z nim poniesie koszty wynikające z realizacji gwarancji bankowej. Właśnie taka wersja zdarzeń została przedstawiona przez powoda w złożonych przez niego zeznaniach. Wbrew zarzutom apelacji nie sposób jej podważyć na podstawie zeznań świadka N. S., która nie była obecna w dniu wystawienia weksla, a przecież sam pozwany w złożonych zeznaniach potwierdził, iż podczas spotkania w banku w dniu 29 lutego 2016 r. doszło pomiędzy stronami do zmiany wcześniejszych uzgodnień, które nie obejmowały wystawienia przez niego weksla.

Porozumienie wekslowe może zostać przyjęte w formie ustnej. Niezachowanie w tym zakresie formy pisemnej nie wpływa na ocenę ważności i prawnej skuteczności wypełnionego weksla in blanco, także w celu zabezpieczenia należności wynikającej ze stosunku podstawowego. W sytuacji, gdy powód korzystający z takiego weksla, nie załączył do pozwu porozumienia wekslowego, zgodnie z regułami rozkładu ciężaru dowodu obowiązującymi w postępowaniu nakazowym, to na dłużniku, czyli pozwanym spoczywał obowiązek udowodnienia, że wypełniony przez powoda weksel nie odpowiada treści porozumienia zawartego przez strony. Przy braku formy pisemnej, przeprowadzenie takiego dowodu jest wysoce utrudnione z racji rozbieżności interesów pomiędzy wierzycielem i dłużnikiem, a często również wobec braku innych wiarygodnych dowodów dotyczących przebiegu rozmów dotyczących treści porozumienia wekslowego oraz ich wyników. Dokument porozumienia spełnia więc przede wszystkim funkcję dowodową. Jego sporządzenie z tej przyczyny pozostaje w interesie dłużnika wekslowego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 grudnia 2018 r., IV CSK 465/17, Lex nr 2618532 i wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 3 października 2018 r., V ACa 649/17).

Skarżący, broniąc się przed roszczeniem powoda wywodzonym z weksla, nie zdołał wykazać, że Z. S. nie miał prawa wypełnić weksla in blanco wystawionego na kwotę 200 000 zł i przedstawić mu go do zapłaty.

Wystawiony przez J. S. w dniu 29 lutego 2016 r. i wręczony Z. S. weksel zawierał elementy konieczne weksla in blanco. Wekslem in blanco jest bowiem dokument, zawierający co najmniej podpis wystawcy bądź akceptanta (ewentualnie awalisty), złożony w zamiarze zaciągnięcia zobowiązania wekslowego, któremu świadomie brak niektórych ustawowych elementów weksla określonych w art. 1 lub 101 pr. weksl. oraz, co do którego istnieje

porozumienie, między wystawcą a remitentem – osobą, której wystawca wręczył weksel, dotyczące warunków późniejszego uzupełnienia brakujących elementów, mogący po uzupełnieniu stać się wekslem zupełnym. Skoro art. 10 pr. weksl. mówi w swojej treści o wekslu niezupełnym w chwili wystawienia, to poza podpisem, złożonym na dokumencie przez wystawcę weksla, powinno znajdować się w tym dokumencie słowo "weksel", aby było wiadome, że mamy do czynienia z wekslem niezupełnym, a nie innym niezupełnym dokumentem oraz, że wolą podpisującego było zaciągnięcie zobowiązania wekslowego. Z chwilą podpisania i wydania weksla in blanco powstaje zobowiązanie wekslowe, z tym że realizacja praw z weksla in blanco możliwa jest dopiero po uzupełnieniu weksla. Uzupełnienie weksla stanowi warunek realizacji praw wekslowych z weksla wydanego w stanie niezupełnym (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 lutego 2009 r., II CSK 452/08, Lex nr 599754).

Weksel in blanco może być środkiem zabezpieczenia wierzytelności wynikających z różnorodnych stosunków prawnych. Zobowiązanie to ma charakter samodzielny i abstrakcyjny, a więc niezależny od podstawy prawnej, która spowodowała jego zaciągnięcie. Wręczając i przyjmując weksel strony obejmują bowiem swoją wolą jego funkcję zabezpieczającą, z której wynika, że inkorporowana w nim wierzytelność ma ułatwić zaspokojenie wierzyciela. Dochodząc wierzytelności wekslowej, wierzyciel nie musi wykazywać podstawy prawnej zobowiązania; może powołać się tylko na treść weksla. Jednak w stosunkach między wystawcą a remitentem samodzielność zobowiązania wekslowego ulega złagodzeniu. Jeżeli zobowiązanie wekslowe jest ważne, wystawca może bowiem - w braku skutecznych zarzutów wekslowych - przeciwstawić zarzuty oparte na jego stosunkach osobistych z wierzycielem, czyli zarzutach dotyczących stosunku podstawowego; ciężar dowodu, iż zdarzenie, w związku z którym wystawca, a także poręczyciel podpisali weksel nie istnieje, względnie zakres ich odpowiedzialności jest mniejszy niż wynika to z treści weksla, spoczywa właśnie na wystawcy oraz poręczycielu wekslowym (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 2019 r., I CSK 732/17, Lex nr 2618465 i z dnia 3 kwietnia 2019 r., II CSK 105/18, Lex nr 2648681).

Podkreślić należy, że zobowiązanie wekslowe nie powstanie, gdy nie istnieje pierwotne roszczenie cywilnoprawne (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 lipca 2017 r., I CSK 717/16, Lex nr 2352163 i wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 11 stycznia 2019 r., V ACa 648/17, Lex nr 2621560).

Sąd Okręgowy stwierdził, iż weksel in blanco, wystawiony przez pozwanego na sumę wekslową 200 000 zł, miał zabezpieczać „roszczenie regresowe powoda do pozwanego, jako drugiego współnika, w razie zrealizowania gwarancji przez bank”, ale nie dokonał kwalifikacji prawnej stosunku podstawowego pomiędzy powodem i pozwanym, z jakiego zabezpieczona wekslem wierzytelność miała wynikać (pierwotne roszczenie cywilnoprawne).

Skarżący w apelacji stosunek ten kwalifikuje jako umowę poręczenia, mocą której J. S. miał poręczyć za zobowiązanie dłużnika - (...) spółki z o.o. w W. w stosunku do Z. S. jako poręczyciela, gdyby powód spełnił za spółkę jako dłużnika podstawowego (z umowy gwarancji bankowej nr (...)) świadczenie na rzecz Polskiego Banku Spółdzielczego w C. i wstąpił w prawa zaspokojonego wierzyciela. Ponieważ umowa poręczenia została zawarta w formie ustnej, to jego zdaniem, z uwagi na naruszenie art. 876 § 2 k.c., jest nieważna. Nieważność stosunku podstawowego, z którego wynika pierwotne roszczenie cywilnoprawne zabezpieczone wekslem, powoduje, iż roszczenie to nie istnieje, zatem zobowiązanie wekslowe dochodzone pozwem w ogóle nie powstało.

Sąd Apelacyjny stanowiska tego nie podziela, bowiem w jego ocenie stosunek podstawowy, kreujący pierwotne roszczenie cywilnoprawne, które weksel wystawiony przez pozwanego zabezpieczał, nie stanowił umowy poręczenia, ale umowę kumulatywnego przystąpienia do długu (zwaną także łącznym objęciem długu).

Konstrukcja owa nie została uregulowana wprost w Kodeksie cywilnym, niemniej jednak dopuszczalność jej stosowania wywiedziona jest z ogólnej zasady swobody umów (art. 353¹ k.c.). Umowa ta może być zawarta w jakiegokolwiek formie, również w sposób konkludentny, w szczególności przez podjęcie się realizacji dłużnego świadczenia. Przedmiotem przystąpienia do długu mogą być wszystkie kategorie wierzytelności przyszłych. Swoboda umów pozwala na uregulowanie umowy o kumulatywne przystąpienie do długu jako umowy terminowej lub bezterminowej.

W przypadku kumulatywnego przystąpienia do długu z pewnością ustalenie maksymalnego zakresu odpowiedzialności (ściślej – zakresu długu) jest nie tylko dopuszczalne, ale także szczególnie uzasadnione. Zabezpieczeniu pozycji dłużnika przystępującego służy zatem przystąpienie do długu przyszłego w zakresie oznaczonej jego części lub przystąpienie do określonych obowiązków bądź do oznaczonej wysokości.

Umowa przystąpienia do długu zawarta między przystępującym (nowym dłużnikiem) i wierzycielem nie wymaga zgody dłużnika pierwotnego uczestniczącego w dotychczasowym zobowiązaniu. W umowie przystąpienia nowy dłużnik wstępuje w pasywną stronę stosunku zobowiązaniowego obok dłużnika dotychczasowego. Dług cudzy staje się długiem własnym przystępującego.

Umowa o kumulatywne przystąpienie do długu jest przykładem umowy zabezpieczająco-gwarancyjnej, gdyż jej zasadniczym celem jest zabezpieczenie pewności wykonania zobowiązania (spełnienia świadczenia). Wierzyciel uzyskuje możliwość dochodzenia zaspokojenia przysługującego mu roszczenia także z majątku przystępującego do długu. Dłużnik kumulatywny jest stroną stosunku prawnego łączącego go z wierzycielem, a zatem nie jest osobą trzecią w rozumieniu art. 518 § 1 pkt 1 k.c. Od chwili przystąpienia do długu odpowiedzialność przystępującego ma samodzielny los prawny, przy czym zmiany w odpowiedzialności dłużnika pierwotnego nie wywierają na nią wpływu, z wyjątkiem zaspokojenia wierzyciela przez dłużnika pierwotnego (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2014 r., III CSK 33/13, Lex nr 1455726, z dnia 5 września 2001 r., I CKN 1287/00, Lex nr 462965, z dnia 12 października 2001 r., V CKN 500/00, OSNC 2002/7–8/ 90, wyroki Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 2 kwietnia 2019 r., V ACa 209/18, Lex nr 266892 i z dnia 22 października 2012 r., VI ACa 516/12, Lex nr 1642659 oraz wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 12 kwietnia 2017 r., I ACa 937/16, Lex nr 2300222).

W okolicznościach rozpoznawanej sprawy, wystawienie weksla in blanco z sumą wekslową 200 000 zł, wskazuje, iż J. S. zabezpieczył swoje własne, (zaciągnięte poprzez zawarcie umowy kumulatywnego przystąpienia do długu), zobowiązanie wobec Z. S., mocą którego, w sytuacji gdyby powód jako poręczyciel zwrócił bankowi kwotę wypłaconą tytułem gwarancji, to pozwany miał zaspokoić przysługujące powodowi (jako poręczycielowi) wobec spółki (dłużnika podstawowego z umowy gwarancji) roszczenie zwrotne poręczyciela wywodzone z art. 518 § 1 pkt 1 k.c., ale w ograniczonym zakresie, bo limitowanym kwotą 200 000 zł.

Taki charakter zobowiązania dłużnika potwierdził w złożonych zeznaniach powód, negując, aby doszło pomiędzy nim i pozwanym do zawarcia umowy poręczenia (dowód zeznania powoda k.186-187 – 00:08:44-00:17:30). Natomiast apelujący nie przedstawił przekonującej argumentacji podważającej wiarygodność tych zeznań.

Umowa kumulatywnego przystąpienia do długu lepiej niż umowa poręczenia spełniała w okolicznościach rozpoznawanej sprawy swoją funkcję gwarancyjną, ponieważ od chwili przystąpienia do długu odpowiedzialność przystępującego miała samodzielny los prawny, co oznacza, iż zmiany w odpowiedzialności dłużnika pierwotnego nie wywierały na nią wpływu, z wyjątkiem zaspokojenia wierzyciela przez dłużnika pierwotnego. Na samodzielność odpowiedzialności pozwanego powoływał się Z. S. wskazując, iż J. S. zaciągnął w stosunku do niego własne, poza spółką, (która nie miała uczestniczyć w rozliczeniu weksla), zobowiązanie (dowód - zeznania powoda k.186-187 – 00:08:44-00:17:30).

Nie doszło zatem do naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 876 § 2 k.c.

Osoba, która przystąpiła do długu, odpowiada z dotychczasowym dłużnikiem solidarnie, chociażby taki charakter jej zobowiązania nie został umownie wyraźnie zastrzeżony. Mimo iż zasadą jest to, że solidarności nie można domniemywać a o istnieniu solidarności bądź o jej braku przesądza ustawa lub wola stron wyrażona w umowie, a nie cechy zobowiązania (art. 369 k.c.), to w przypadku braku odmiennych zastrzeżeń w umowie o przystąpienie do długu należy założyć istnienie solidarności. Oświadczenie woli o przystąpieniu do długu z założenia obejmuje bowiem jednocześnie wolę ponoszenia solidarnej odpowiedzialności z dotychczasowym dłużnikiem (por. E.Kosior - Umowa o kumulatywne przystąpienie do długu jako sposób zabezpieczenia wierzytelności, WK 2016 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 października 2001 r., V CKN 500/00, OSNC 2002/7–8/ 90).

Pomimo ponoszenia przez (...) spółkę z o.o. w W. oraz pozwanego J. S. solidarnej odpowiedzialności do kwoty 200 000 zł wobec powoda za kwotę zwróconą bankowi z tytułu wypłaconej gwarancji, nie było możliwe umieszczenie w sentencji wyroku zastrzeżenia o takim charakterze odpowiedzialności. Zastrzeżenie tego typu jest dopuszczalne jedynie wówczas, gdy w stosunku do tej innej niż pozwany osoby (w tym wypadku (...) spółki z o.o. w W.) zapadłby już wcześniej (przed zamknięciem rozprawy w Sądzie Apelacyjnym /art. 316 § 1 k.p.c./) prawomocny wyrok zasądający od niej tą samą należność. Brak takiej wzmianki, przy istnieniu kilku tytułów egzekucyjnych, mógłby prowadzić, (wbrew istocie odpowiedzialności solidarnej polegającej na tym, że zaspokojenie przez któregokolwiek z dłużników zwalnia pozostałych /art. 366 § 1 k.c./), do tego, że ta sama należność byłaby kilkakrotnie egzekwowana przez wierzyciela (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2017 r., I CSK 425/16, Lex nr 2331712 i z dnia 20 maja 1966 r., II CR 139/69, OSNCP 1970/2/38). Jednak brak tytułu egzekucyjnego wobec dłużnika pierwotnego (spółki) stanowił przeszkodę do zamieszczenia przez Sąd Apelacyjny w wydanym wyroku tego typu zastrzeżenia.

Uznając apelację za bezzasadną Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 385 k.p.c., orzekł o jej oddaleniu.

O kosztach postępowania apelacyjnego rozstrzygnięto w oparciu o art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c., Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 4050 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego za II instancję. Ich wysokość ustalił w oparciu o § 10 ust. 1 pkt 2 i § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

Przemysław Kurzawa Robert Obrębski Edyta Jefimko